
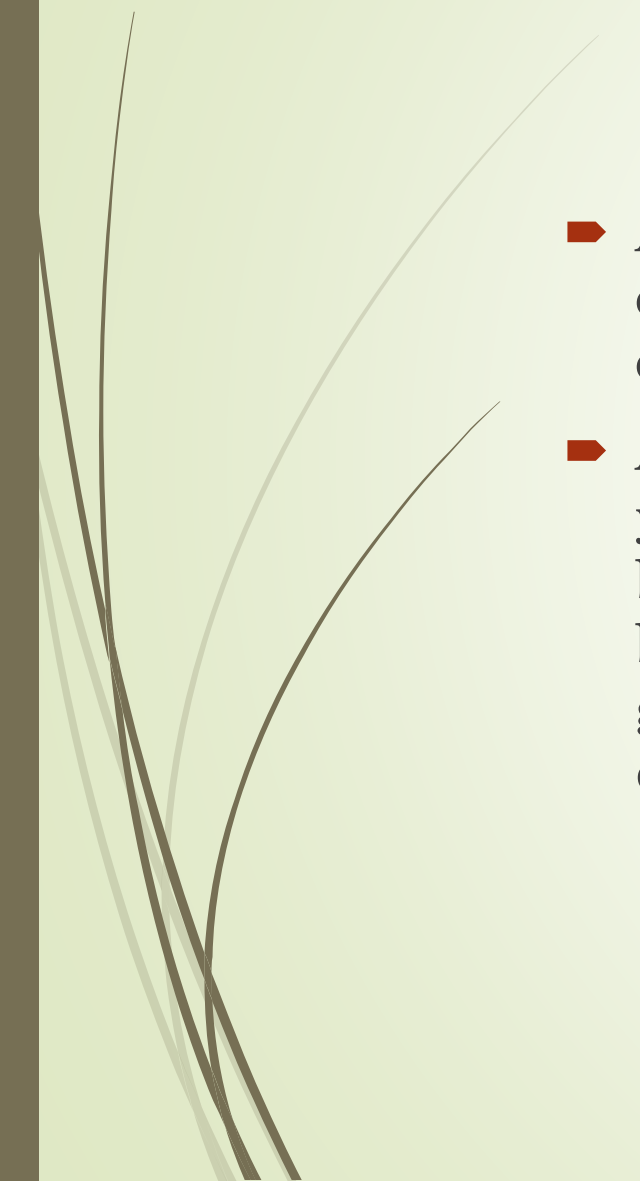

AİLE YAŞAM DÖNGÜSÜ

-
-
- Aile yaşam döngüsü, ailenin kurulduğu andan eşlerden birinin ölümüne kadar olan süreç içerisinde geçirdiği gelişimsel dönemler olarak tanımlanabilir.
 - Aile zaman içinde değişmekte, gelişmekte olduğu için dinamik bir yapıya sahiptir. Sisteme giren her yenilik, uyum sağlanması gereken bir durumdur ve aile sisteminin yeni durumu, var olan durumla bütünleştirmesi ve döngüden beklenen gelişimsel görevleri gerçekleştirmesi gerekir. Her dönemin sağlıklı olarak atlatılması o döneme özgü gelişimsel görevlerin sağlanmasına bağlıdır.

-
-
- Her aile kendi sistemi içinde belirli dönemler yaşar. Aile bireyleri, bu dönemlerde karşılaştığı yeni ve farklı durumlara uyum sağlayabildiği sürece, aile işlevleri sağlıklı olarak değerlendirilebilir.
 - Aile sistemi, yeni durumla karşılaşmadan önce gerekli hazırlık ve düzenlemeleri yaparsa, kriz durumları yaşanmadan atlatılabilir.
 - Aile yaşam döngüsünün bilinmesi , aile bireylerinin doğal süreç içerisinde her döneme özgü durumlara karşı hazırlıklı olmasını sağlamak noktasında büyük önem taşımaktadır.

Duvall' in Aile Yaşam Döngüsü Modeli

Aile yaşam döngüsü	Bireylerin aile içindeki rolleri	Ailenin kritik gelişimsel görevi
1. Evli çiftler (çocuksuz) 2 yıl	Karı-koca	<ul style="list-style-type: none">Karşılıklı doyurucu bir evlilik
2. Bebekli aileler (30 aylık bebeği olan aileler) 2-5 yıl	Karı-anne Koca-baba Küçük kız/erkek çocuk	<ul style="list-style-type: none">Küçük çocuğun gelişimine uyum sağlama
3. Okul öncesi dönemde çocuğu olan aileler 3-5 yıl	Karı-anne Koca-baba Kız çocuk- kız kardeş Erkek çocuk-erkek kardeş	<ul style="list-style-type: none">Okul öncesi dönem çocuğunun kritik ilgi ve ihtiyaçlarına uyum sağlama

4. Okula giden çocuğu olan aileler 7 yıl	Karı-anne Koca-baba Kız çocuk-kız kardeş Erkek çocuk-erkek kardeş	<ul style="list-style-type: none">Okul çağında çocuğu olan ailelerle uyum içinde olmaÇocukların eğitsel başarılarını destekleme
5. Ergenlik çağında çocuğu olan aileler 7 yıl	Karı-anne Koca-baba Kız çocuk-kız kardeş Erkek çocuk-erkek kardeş	<ul style="list-style-type: none">Özgürlük ve sorumluluk arasında denge oluşturma
6. Hareket eden merkezler olarak aile (1.çocuk evden ayrılmış, son çoc. evden ayrılıyor) 8 yıl	Karı-anne-büyükanne Koca-baba-büyükbaba Kız çocuk-kız kardeş-hala Erkek çocuk-erkek kardeş-amca	<ul style="list-style-type: none">Genç yetişkinleri iş, askerlik, okul ve evlilik için özgür bırakma

7. Orta yaşlı anne-baba
(boşalmış evden
emekliliğe)
15 yıl ve üzeri

Karı-anne-büyükanne
Koca-baba-büyükbaba

- Evlilik ilişkilerini tekrar inşa etme
- Kendisinden daha yaşlı ve daha genç kuşaklarla bağlarını sürdürme

8. Aile üyelerinin yaşlanması
(Emeklilikten ölüme)
10-15 yıl ve üzeri

Dul erkek-kadın
Karı-anne-büyükanne
Koca-baba-büyükbaba

- Yalnız yaşama ile baş etme
- Emeklilik sonrası yaşama uyum sağlama

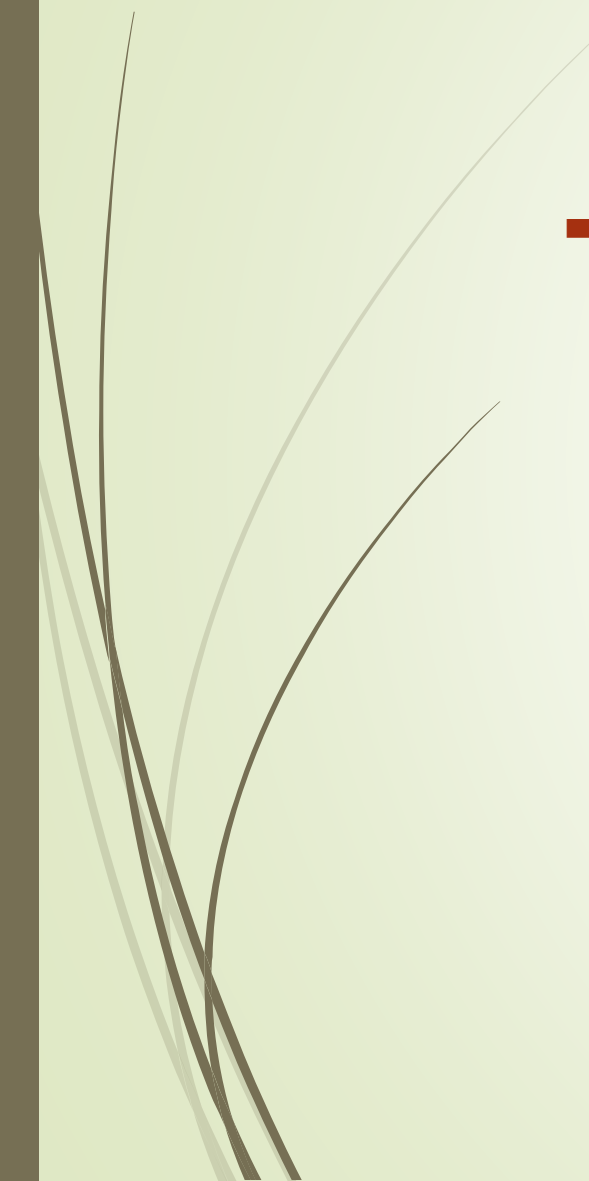
Evli Çiftler

- Evlilik uyumunun sağlanması, evliliğin sağlıklı olması için eş seçimi büyük önem taşır. Eş seçiminde çeşitli yaklaşımlar bulunmakla birlikte bireyin sahip olduğu inançlar, davranışlar, duygular, demografik yapılar eşleri birbirlerine çeken etkenlerden bazılarıdır. Eş seçme sürecini etkileyen etmenler incelendiğinde; ailenin etkisi, fiziksel özellikler, ekonomik özellikler, kişilik özellikleri, sosyo-ekonomik durum, eğitim düzeyi, yaş farkı, dini inanç, politik görüş gibi etmenlerin sıralandığı dikkati çekmektedir. Eş seçimi evlilik uyumunda önemli bir faktördür.
- Freud' a göre, erkekler annelerinin, kızlar da babalarının özelliklerini taşıyan kişileri eş olarak tercih etme eğilimindedir. Freud' a göre; fallik dönemde çözülmemiş Oedipal ve Elektra kompleksleri, anne ve babaya çok benzeyen veya zıttı olan bireylerin eş olarak tercih edilmesine neden olmaktadır. Eş seçme konusunda diğer önemli kuramlar ise, *ortak özellikler* ve *zıt özellikler kuramlarıdır*. Ortak özellikler kuramına göre; bireyler kendilerine benzeyen özelliklerdeki bireyleri eş olarak tercih etmektedir. Aynı kişisel ve demografik özelliklere sahip olmanın eşler arasındaki yakınlık, paylaşım ve uyumu artırabileceği belirtilmektedir. Zıt özellikler kuramında, bireylerin kendilerinde olmayan özelliklere sahip bireyleri eş olarak tercih etme eğiliminde olduğu, farklı niteliklere sahip olmanın bireylerin birbirlerini tamamlayarak uyumu artıracığı belirtilmektedir. Birbirini tamamlayan gereksinimler görüşüne göre ise, bireyler gereksinimlerini en üst düzeyde doyurabileceğini düşündüğü kişiyi eş olarak seçme eğilimindedir.

Bebekli Aileler

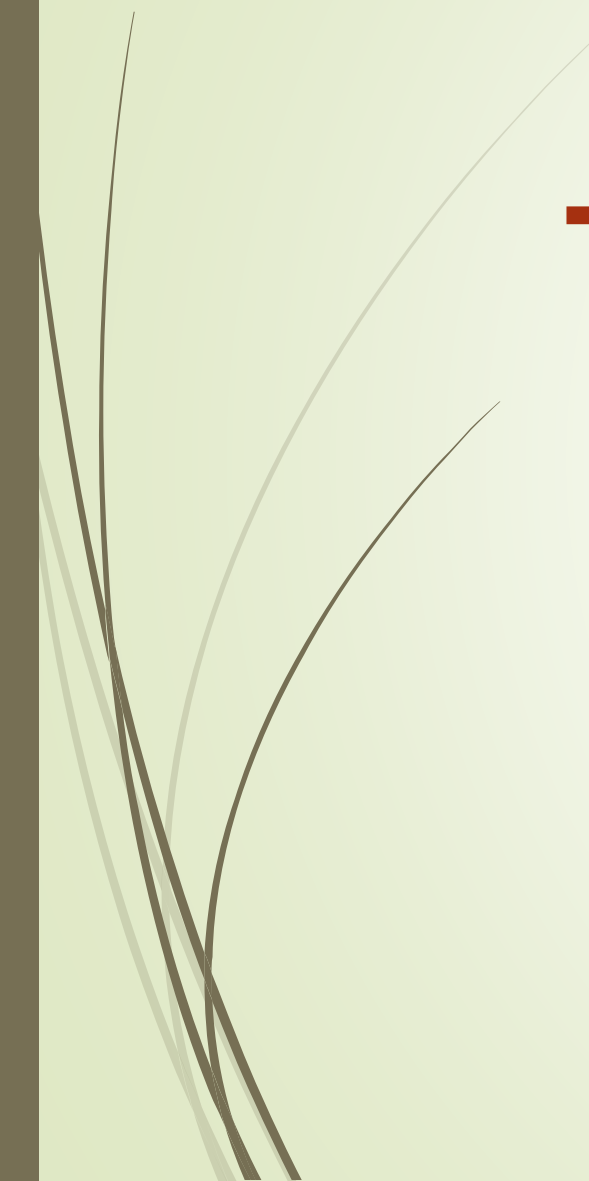
- Çocuk sahibi olmaya ve çocuğa yüklenilen anlam, toplumdan topluma değişmekle birlikte, toplumun temeli olan aile için çocuk en önemli öğe olarak kabul edilmektedir. Yetişkinlerin anne baba olma gerekçeleri; sosyal ve bireysel gerekçeler olmak üzere iki başlık altında ele alınabilir. **Sosyal gerekçeler**; çocuk sahibi olmanın sağladığı statü ya da yetişkin kimliği (sosyal güç), neslin devamı (devamlılık duygusu), çocuğun ilerleyen dönemlerde anne babaların bakımını üstleneceği düşüncesi, gelecek sigortası olma, ekonomik yönden yaşlılık dönemi desteği, çocuk sahibi olma konusunda çevrenin üstü örtülü ya da açık beklentileri (sosyal baskı) dir. **Bireysel gerekçeler** ise; çocukla kurulan benzersiz ilişkinin getireceği mutluluğun yaşanmak istenmesi, anne babalık içgüdüsünün hissedilmesi, ailenin tamamlanması için çocuğun varlığına ihtiyaç duyulması olarak sıralanabilir.
- Geçmişte çocuk sahibi olmak büyük bir toplumsal beklentiyken, çocuk sahibi olmamak çoğunlukla biyolojik faktörlere bağlıyken, günümüzde bireyler kendi isteklerine göre çocuk sahibi olmaya karar verebilmekte, çocuksuz çiftlerin de olabileceği düşünölmektedir. Bebek sahibi olma konusunda; anne babalığa ilişkin bakış açıları, çift olarak çocuk yetiştirmekten alınacak haz ve evlilik ilişkisinin niteliğinin etkili olduğu bilinmektedir.

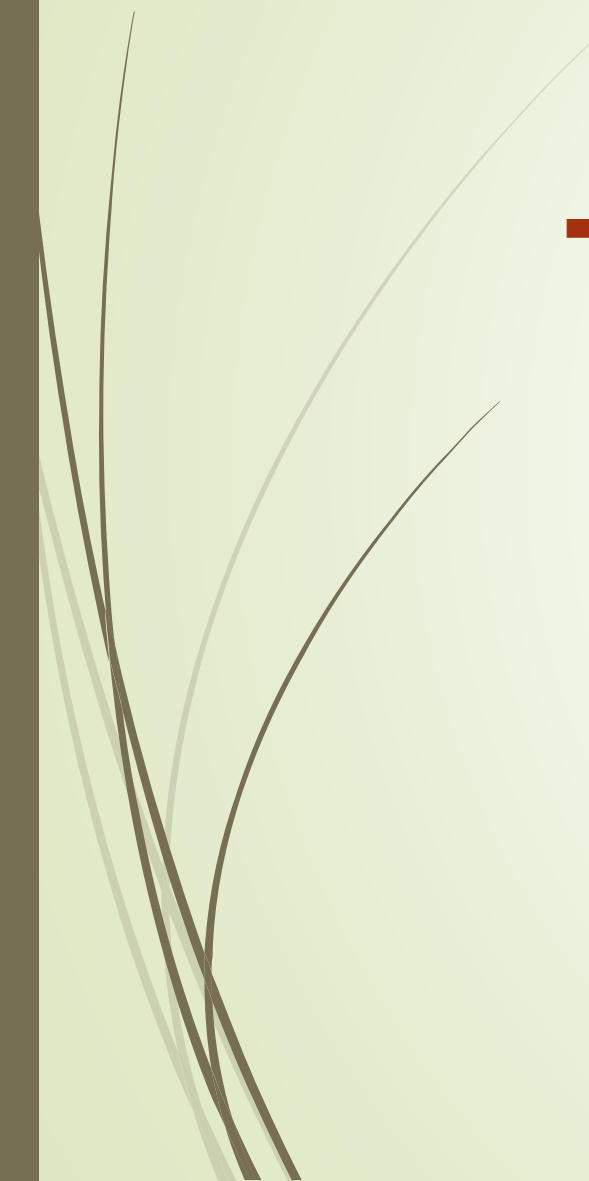
-
- Ailede çiftlerin çocuk sahibi olmasıyla sistem bozulmakta ve dengelerin tekrar kurulması gerekmektedir. Ayrıca aile içerisinde roller de değişebilir. Eşler anne baba olmanın verdiği sorumluluğu almıştır. Maddi, manevi çeşitli sorumluluklar aile sistemine girmiştir. Eşler yeni hayata uyum sağlamak, hem ilişki ve yaşam düzenlerini değiştirmek, hem de çocuğun bakım ve gelişimiyle ilgili yeni sorumluluklar almak durumundadır. Karı kocalık rolleri geri planda kalmakta ve birbirlerine eskisine oranla daha az vakit ayırmaktadırlar.
 - Gelişimin en hızlı olduğu dönem olan bebeklik döneminde bebeklerde önemli gelişmeler gözlemlenmektedir. Fiziksel olarak büyümeye birlikte, refleksif hareketlerin yerini bilinçli hareketler almaya başlamaktadır. Bebeklerin temel ihtiyaçlarının karşılanması bebeğin gelişimi için büyük önem taşımaktadır. Uyku, beslenme, temizlik gibi ihtiyaçların yanı sıra, çocuğa sunulacak uyarılarla beyin gelişiminin desteklenmesi de büyük önem taşımaktadır. Beyin gelişimi üzerinde yapılmakta olan çalışmalar, yaşamın ilk üç yılındaki beyin gelişiminin diğer dönemlerden daha hızlı olduğunu vurgulamaktadır. Bu dönemde bebeğe sunulacak uyarılar ve farklı deneyimlerin gelişim için büyük önem taşıdığı unutulmamalıdır. Bebeğin ihtiyaçlarının zamanında ve yeterli düzeyde sabit, tanıdığı bir kişi tarafından karşılanmasının gelişim için büyük önem taşıdığı vurgulanmaktadır.

-
-
- Bu dönemde bebekle ilgili gelişimsel görevlerin haricinde, aileye ilişkin gelişimsel görevler de bulunmaktadır. Bu süreçte pek çok etken eşler arasında çatışmaya neden olabilmektedir. Anne babalık tutumlarının pek çok faktörden etkilendiği, içgüdüsel olduğu, önceki anne baba tutumlarından etkilendiği gibi farklı görüşler bulunmaktadır. Her birey farklı aile yaşantılarından gelmekte, bazıları bunu kabul edip sürdürmekte, bazıları ise reddetmektedir. Bu dönemde eşler arasında çocukla ilgili görüşlerdeki farklılıklar çocuğa yönelik geliştirilen tutumlarda etkili olmaktadır. Ailenin ismini sürdürmek, çocuk sevgisi, yaşlılık döneminde yalnız kalmamak, evliliği bir arada tutmak gibi nedenlerle bireyler çocuk sahibi olmak istemektedir. Çocuk sahibi olmaya yönelik bakış açıları da çatışmanın kaynağı olabilmektedir.

Okul Öncesi Dönemde Çocuğu Olan Aileler

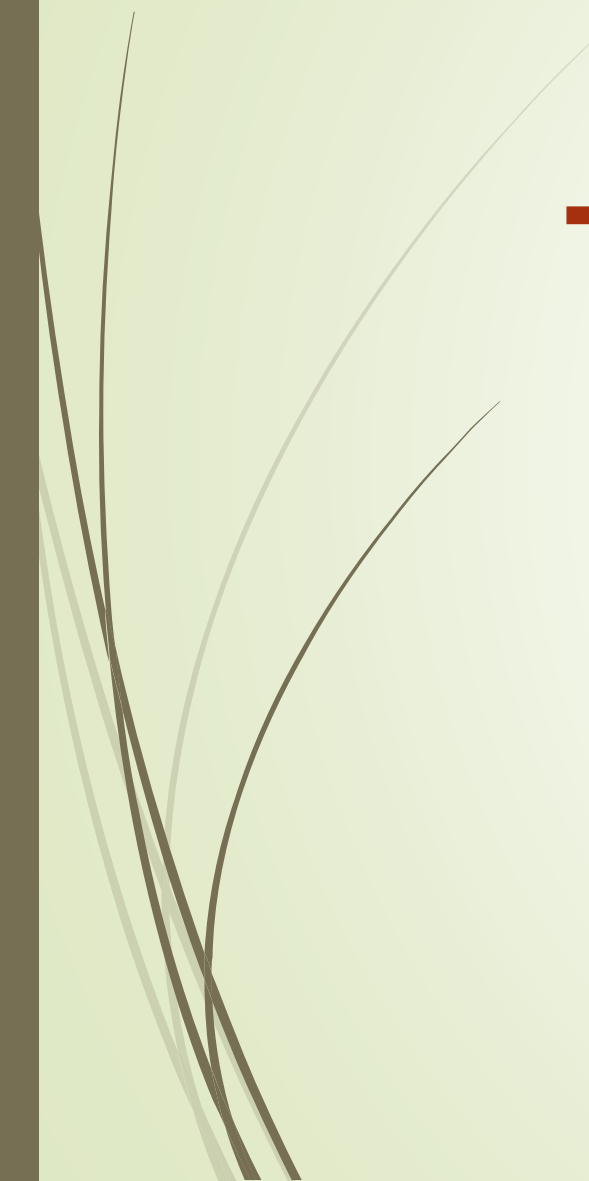
- Okul öncesi dönem, çocuğun hızla geliştiği bir dönem olarak düşünölmekte, gelişme ve öğrenme potansiyelinin oldukça hızlı olduğu, bu yıllarda kazanılan davranışların önemli bir kısmının, yetişkinlikteki kişilik yapısını, tavır, temel alışkanlıklar, inanç ve değer yargılarını biçimlendirdiği belirtilmektedir. Bu dönemde çocuk özerkliğini kazanmaya başlamıştır. Koşma, zıplama, tırmanma gibi motor becerileri gelişmiştir. El göz koordinasyonu ve küçük kas kontrolüne ilişkin beceriler kazanılmış ve gelişmeye devam etmektedir. Çocuk dil ve bilişsel gelişimde büyük ilerlemeler göstermiştir. Giyinme, yemek yeme gibi özbakım becerileri gelişmektedir. Uyku alışkanlıkları daha düzenlidir ve tuvalet becerisini kazanmıştır. Sosyalleşmişlerdir, arkadaş ve kendilerine özgü çevreleri oluşmaya başlamıştır. Bu dönemde mantıksal ilişkiler kurmaya başlar, ben merkezci düşünme yaygındır. Çocuklar gerçek ve gerçek olmayanı tam olarak ayırt edemezler, hayal güçleri gelişmiştir. Bu dönemde oyun büyük önem taşımaktadır. Oyun çocuk için öğrenme ve iletişim aracıdır ve çocuğun işidir.

-
-
- Psikoseksüel gelişime göre fallik, psikososyal gelişime göre ise girişimciliğe karşı suçluluk dönemine karşılık gelen okul öncesi dönemde, çocuğun artık sosyal becerileri gelişmiş, toplumla iletişim halindedir ve yeni yaşam alanlarına açılmıştır. Tercihlerde bulunma ve uygulama becerileri gelişmekte olan okul öncesi çocuğunun bu gelişimi, anne ve babanın sunduğu desteklere, çocuğa karşı tutumlarına, sağladıkları olanaklara bağlıdır. Anne babalar çocuğun sosyalleşme denemelerine fırsat vermeli, iletişimle ilgili girişimlerini ve bağımsızlık çabalarını desteklemelidir. Bu dönemde çocukların karşı cinsten ebeveynlerine karşı duydukları ilgi, onların dikkatini çekmek adına aynı cinsiyetteki ebeveynleriyle kurdukları özdeşim, cinsel kimliklerini kazanmaları ve cinsiyetlerine özgü davranışlar oluşturmaları açısından önem taşımaktadır.). Bu özellikler açısından bakıldığında; ebeveynlerin çocuklarına uygun rol modelleri olmaları, ancak aşırı sınırlandırmalardan kaçınmaları eşitlikçi bir cinsel kimlik anlayışı bakımından önemli görülmektedir. Cinsel kimliğin oluşmaya başladığı okul öncesi yıllarda, özdeşim modeli olan anne babaların, uygun ve sağlıklı roller sergilemeleri önem taşır.

-
-
- Bu dönemde karşılaşılabilecek bir diğerk yeni durum ise kardeş sahibi olmaktır. Aileye katılacak yeni bir birey hem eşler, hem çocuk için yeni bir durumdur. İlk çocuğun doğumu ve büyümesiyle bu konuda eşler deneyim kazanmıştır. Ancak çocuk için aileye yeni bir bireyin katılması yeni ve uyum sağlanması gereken bir durumdur. Bu süreçteki yaşantılar kardeş ilişkilerini etkileyecektir. Bu dönemdeki çocuğa ilişkin özelliklerin bilinmesi, anne babalara çocuklarının gelişimlerini destekleme konusunda yol göstereceği gibi, normal gelişim göstermeyen ve gelişimsel gecikmeleri olan çocukların erken dönemde fark edilmesi ve erken müdahale programlarına dahil edilmesi noktasında büyük önem taşır.

Okula Giden Çocuğu Olan Aileler

- Orta çocukluk olarak da adlandırılan okul dönemindeki çocuk, bir önceki basamağın başarıları üzerine yapılanmakta ve bir sonraki dönem olan ergenlik çağına hazırlanmaktadır. Bu dönemdeki çocuk gelişim alanlarında ustalaşmıştır. Bu dönemde çocuğun hayatına okul ortamı, okul arkadaşları ve öğretmen girmiştir. Çocuk için bu yeni sosyal çevre oldukça büyük önem taşımaktadır. Bu dönemde bedensel büyüme önceki dönemlere göre daha yavaş seyretmektedir. Motor becerilerdeki koordinasyon artmıştır. Bu dönemdeki çocuk küçük kas becerilerini ustaca kullanabilir. Bilişsel ve dil becerilerinde de önemli ilerlemeler görülmektedir. Okul dönemindeki çocuğun hayatına, aileden sonra okul ortamı, okul arkadaşları ve öğretmenin girmesi sosyal çevresinin daha da genişlemesine neden olur.

-
-
- Psikoseksüel gelişim dönemlerinden latent, psikososyal gelişim dönemlerinden ise çalışkanlık ve aşağılık duygusu dönemlerine denk gelen okul dönemi çocukları, sürekli bir etkinlik durumundadır. Düşünmek, ortaya yeni farklı ürün ve fikirler koymak konularında çaba gösterirler. Bu dönemdeki çocuklar hem yetişkinlerden, hem de yaşıtlarından yeni değerler öğrenme peşindedir. Ailenin çocukta öğrenme ve araştırma motivasyonu yaratan bir yaklaşım içinde olması gerekir. Bu dönemde çocuk üzerinde etkili olan anne baba tutumlarının yanında, arkadaş ilişkileri de önem kazanmaktadır. Okul öncesi dönemde kurulan arkadaşlıklarda yetişkin yönlendirmeleri önem taşımaktayken, okul dönemindeki çocuk arkadaş seçimini kendisi yapmakta ve arkadaşlık ilişkilerinde yetişkin denetimi nispeten azalmaktadır. Çocuğun başarı hissini veya aşağılık duygusunu yaşamasında ailenin etkisi yanında, okul yaşantısının da etkisi büyüktür. Çocuğa bu dönemde evde sağlanmayan desteğin okulda sağlanabildiği de görülmektedir. Ailenin çocuğun başarısızlıkları ya da yetersizlikleri yerine, başarıları ve olumlu davranışları üzerinde durması, çocuğun kendini değerli hissetmesine ve daha iyiye doğru ilerlemesine katkı sağlayacaktır.

-
-
- Bu dönemde aileler için okula başlama, okula uyum, akademik çalışmaların başlaması ve ev ödevleri gibi durumlar sisteme giren yeni durumlardır. Okul seçimi, özellikle okul deneyimi olmayan çocukların okula uyumları aileler için zorlu bir süreç olabilmektedir. Özellikle çocuğun yaşına, gelişim dönemine ve bireysel özelliklerine uygun olmayan ödevler çocukların aile ve arkadaşlarıyla geçirecekleri zamanı kısıtlayabilir. Bu durum da hem çocuğu, hem de aileyi olumsuz etkilemektedir. Aileler çocuklarının mutlu oldukları sosyal deneyimler yaşamalarına fırsat yaratmalıdırlar.

Ergenlik Çağında Çocuğu Olan Aileler

- Ergenlik ; fiziksel, cinsel, psiko-sosyal, duygusal, bilişsel olgunlaşmanın gerçekleştiği, bağımsızlık, kimlik duygusu ve üretkenliğin kazanılması ile sona eren, çocukluktan erişkinliğe geçiş dönemidir. Bu dönemde toplumsal etki ergen için büyük önem taşır. Bu dönemin başlangıç ve bitiş sürelerine ilişkin çeşitli aralıklar verilmekle birlikte, bu sınırlamayı yapmak güçtür. Bu sınırlar; kalıtım, hormonal yapı, coğrafi koşullar, kültür, çevresel etkenler, çocuk yetiştirme tutumları gibi pek çok etkene bağlıdır. Ayrıca kardeşler ve aynı sınıftaki diğer ergenler dahil, her ergende farklı zamanlarda başlayabilir ve sonlanır Ergenlik dönemi çocuğun tüm gelişim alanlarında belirgin farklılıklar yaşadığı, çatışmaların yaşanabildiği, çocukluktan erişkinliğe geçiş dönemidir.
- Psikoseksüel gelişim kuramında *ergenlik*, psikososyal gelişim kuramında *ego kimliği ve rol karmaşası* dönemlerine denk gelen ergenlik döneminde birey kişiliğini geliştirme çabasıdır. Fiziksel özellikler ve dış görünüş, arkadaş görüşleri, bir gruba ait olma ergen için büyük önem taşır. Bu dönemde ergen çocuklukta öğrenmiş olduğu kurallar ve yetişkin olarak geliştirmesi gereken değer yargıları arasında kalır. Ebeveynler bu süreçte çocuklarına nasıl davranmaları gerektiği konusunda kararsızlık yaşayabilirler, bir yandan küçük bir çocuk gibi davranırken, bazen yetişkin davranışları göstermesini bekleyebilirler. Ergenin bağımsız bir birey olma çabaları ve kurallara olan isyanı bazen ebeveynlerce bastırılmak istenirken, bu yaklaşım ergenin ebeveynleriyle çatışma yaşamasına yol açabilir.

-
-
- Ergenin karşı cinsiyete olan ilgisi ve karşı cinsten özel bir arkadaşla zaman geçirme, romantik ilişki yaşama isteği, bazı ailelerde bu konularda problem yaşanmasına neden olabilmektedir. Ailenin bu süreçte çocuğun mahremiyet hakkına özen göstermesi, ancak ergenle olan ilişkilerinde tamamen kontrolü elden bırakmaması önemlidir.
 - Bu dönemin çalkantılı olduğu görüşüyle birlikte, bütün ergenler için stresli bir dönem olmadığı, pek çok ergenin bu süreci sağlıklı bir şekilde atlattığı belirtilmektedir. Ancak diğer bir görüşe göre de ergen stres ve kararsızlıklar yaşamakta, toplumsal, biyolojik ve psikolojik değişikliklerin neden olduğu stresle başa çıkmak durumunda kalmaktadır. Bu noktada anne baba tutumları ve aile yapısı dikkati çekmektedir. Anne babanın benimsediği tutumun aşırı gevşek veya katı olması, ergenlik döneminde yaşanılacak çatışmalara neden olabilmektedir. Ergenlik döneminde, ebeveynlerin aşırı baskıcı ya da gevşek tutumları, anne baba ile ergen arasında çatışmaların yaşanmasına neden olabilir. Anne ve babanın bu büyük değişimin farkında olması ve gelişimsel olarak geçerli yaklaşımlarla desteklemesi büyük önem taşır.

Hareket Eden Merkezler Olarak Aile

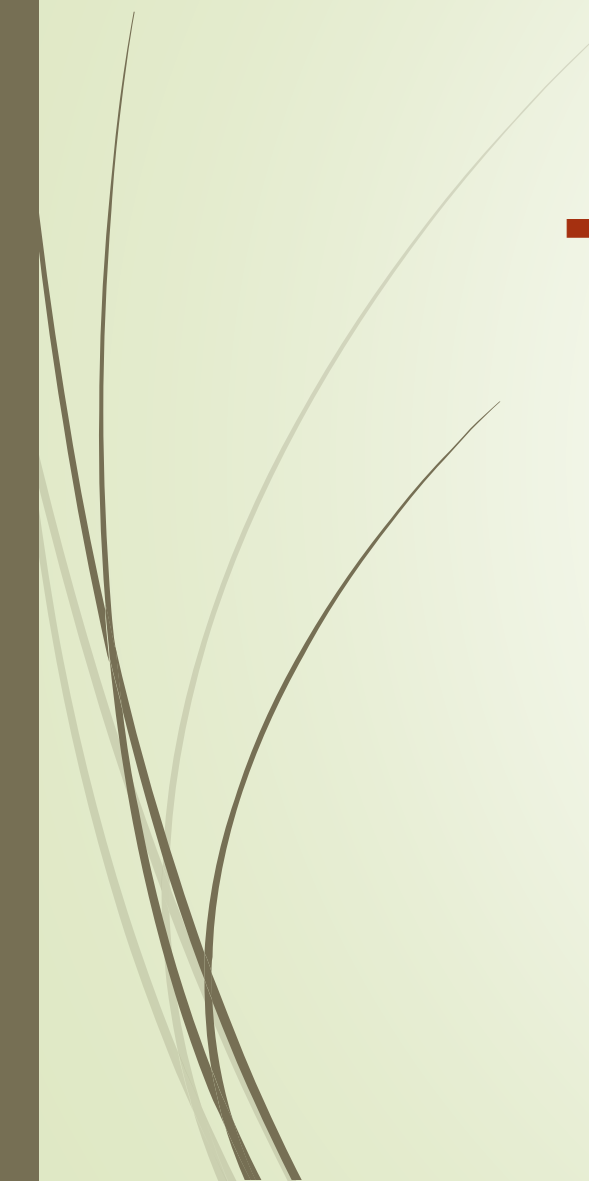
- Genç yetişkinlik yıllarını içine alan bu dönem, psikososyal gelişimde *yakınlığa karşı yalıtılmışlık dönemi* olarak adlandırılır. Bu dönemde genç yetişkin yakın ilişkiler kurar. Bu dönemde başarılı olabilmek, önceki dönemlerdeki birikimlere ve genç yetişkinin çevre ile etkileşimine bağlıdır. Bireyin kararlarının sonuçlarını gördüğü, meslek edinme, çalışma hayatına başlama gibi önemli yaşamsal değişikliklerin yaşandığı bir dönemdir. Günümüzde otuzlu yaşlarındaki bireyler genç yetişkinler olarak tanımlanmaktadır. Bilim ve teknolojide yaşanan gelişmeler, üniversite eğitiminin öneminin artması, kariyer seçeneklerindeki sınırsızlık bireylerin eğitim sürelerinin uzamasına ve meslek hayatına başlama yaşının yükselmesine neden olmuştur. Meslek hayatına başlama yaşının yükselmesi ve kültürel değişimler evlilik ve ebeveyn olmaya karşı bakış açısını da etkilemiş ve evlilik, çocuk sahibi olma yaşlarında da artış olmuştur.
- Bu dönemde eğitim, iş ve evlilik gibi durumlar nedeniyle yetişkin çocuklar aileden ayrılmaktadır. Bu dönemde anne babalar sevilen birinin evden ayrılması nedeniyle hüznü yaşamakta, yeterince bağımsızlaşamayan çocuklarıyla ya da genç yetişkinin meslek ve evlilik seçiminden ötürü çatışma yaşayabilirler.

Orta Yaşlı Anne Babalar

- Bu yaşam döngüsü, psiko-sosyal gelişim dönemlerinden *üretkenliğe karşı durgunluk evresine* denk gelir. Üretkenlik; çocuk yetiştirme ile beraber, iş hayatı ve ev dışında topluma yararı olacak işler gerçekleştirerek, kendisinden sonraki kuşaklara bir şeyler bırakma ve rehberlik yapmayı içerir. Yaş konusunda kesin sınırlar olmamakla birlikte 40-45 yaşlarında başlayan ve 60-65 yaşlarına kadar uzanan bir dönemdir. Bu evredeki birey, yaşamını gözden geçirir. Amaçladığı durumları gerçekleştirip, gerçekleştirmediğini düşünerek, yaşamını değerlendirir.
- Bu dönemde aile yapısında pek çok değişiklik meydana gelir, meslek yaşamında ulaşılan aşama, anne babalarla iletişim, bedensel değişimler gibi pek çok değişimle karşılaşılır. Orta yaşta en belirgin değişikliklerden birisi fiziksel değişimlerdir. Yaşlanmanın ilk işaretleri kırklı yaşlarda ortaya çıkar. Kuvvet, eklem ve kemiklerle ilgili sağlık sorunları, görme ve duyma ile ilgili sıkıntılar bu dönemde yaşanmaya başlanır. Çocuklar ergenlik çağını bitirmiş, kendi yaşamları hakkında planlamalar yapmakta ve uygulamaktadır. Anne babaların kendi anne babaları yetmişli yaşlardadır, yardım ve bakıma gereksinim duyulabilmektedir.
- 40-45 yaşlarındaki aile bireyleri çeşitli sağlık sorunları da yaşayabilirler. Tüm bu etkenler orta yaş dönemindeki bireyin kendi yaşamına dair yeni bir düzen geliştirmesini gerektirir.

Aile Üyelerinin Yaşlanması

- Psikososyal gelişim dönemlerinden *bütünlüğe karşı umutsuzluk evresine* denk gelen bu dönem *yaşlılık, olgunluk* olarak da adlandırılır. Yaşlılık dönemi fiziksel, sosyal ve psikolojik sorunları olan bir dönemdir. Bu dönemde beyin yaşlanmakta, bunama, demans, alzheimer gibi zihinsel bozukluklar görülmekte, bağışıklık sistemi, fiziksel görünüm ve hareket, duyuşal gelişim (işitme, görme, duyma), dolaşım sistemi, akciğerler ve cinsellik alanlarında telafisi olmayan kayıplar yaşanmaktadır.
- Bu dönem yaşamın sonu olan ölümü karşılama dönemidir. Yaşlı aile bireyi yaşamını değerlendirdiğinde; üretken geçirilen yaşamın sağladığı doyum ile memnuniyetsiz geçirilen bir yaşamın mutsuzluğunu yaşayabilir. Yaşamından mutlu olmayan bireyler ölüm korkusu ve umutsuzluk yaşayabilirler. Bireyler yaşlılık döneminde yalnız başına ölme, ölümcül hastalığa yakalanma ve bu süreçte acı çekme, ihmal veya istismar edilme konularında korkular yaşayabilirler. Ayrıca birey bu dönemde yakınlarının kayıplarını yaşamış, yas sürecinde de olabilir.
- Yaşlılık dönemi fiziksel, sosyal ve psikolojik sorunların yaşanabildiği, yaşlı bireyin kendini mutlu veya umutsuz, kaygılı hissettiği bir dönemdir.

-
-
- Her sağlıklı ailenin sahip olması gereken koşullar haricinde, ailenin içinde bulunduğu döneme özgü ihtiyaçları da söz konusudur. Aile yaşam döngüsüne özgü özellik ve ihtiyaçların bilinmesi, ailelere sunulacak destek hizmetleri ve yapılabilecek çalışmalar için temel oluşturur. Aileler her dönemi, sistemlerine özgü özellikleri doğrultusunda aşabileceği gibi, desteğe ve yönlendirmeye de ihtiyaç duyabilirler. Dönemlere özgü destekleyici çalışmalar aileleri bir sonraki döneme hazırlarken, ortaya çıkabilecek olası sorunlara karşı önleyici olabilir.

Kaynaklar

- Baran, G. 2017. Aile Yaşam Dinamiği. Pelikan Yayınevi, Ankara.
- Tepeli, K. ve Durualp, E. 2018. Aile Yaşam Döngüsü. Hedef Yayıncılık, Ankara.
- Özgüven, İ.E. 2001. Ailede İletişim ve Yaşam. PDREM Yayınları, Ankara